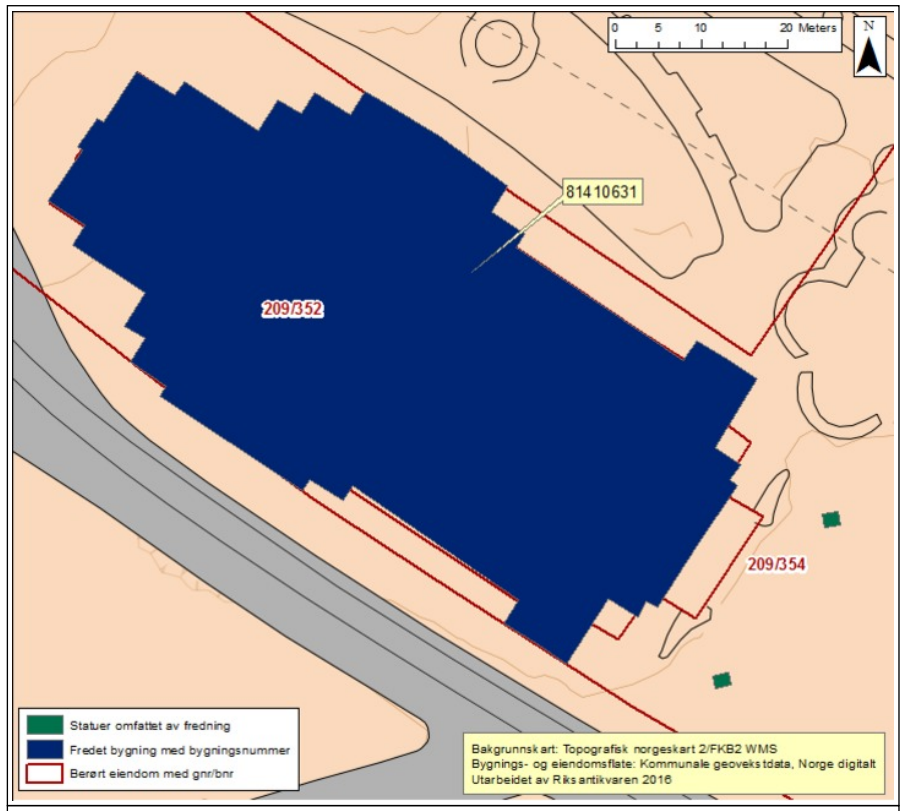

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke: Oslo
 Kommune: 301/Oslo kommune
 Opprinnelig funksjon: Teater
 Nåværende funksjon: Teater
 Foreslått vernekategori: Verneklasse 1, fredning
 Totalt antall bygg: 2

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9901925	Nationalteatret	1891 - 1899	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør/Utomhus	81410631	209/352
9903678	Utomhus	1894 - 1899	Verneklasse 1, fredning	Utomhus		209/354

Vern kompleks

Formål: Formålet med fredningen er å evare de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene i Norges best bevarte teaterbygning fra 1800-tallet.

Begrunnelse: Bygningen er Norges mest representative teaterbygning av en tidstypisk blanding mellom nyrenessanse og nybarokk og internasjonal teatertype. Den er meget påkostet og godt bevart, også i internasjonal sammenheng.

Omfang: Fredningen omfatter bygningen og utomhus som nevnt ovenfor. Fredningen skal sikre teaterbygningen og utomhuselementer, samt kulturhistorisk verdier knyttet til anlegget som helhet.

Beskrivelse kulturmiljø

Nationalteatret ligger i Studentertunden parallelt med Karl Johans gate. På bygningens nordside, og sentralisert i forhold til disse, ligger Universitetets bygninger fra 1840-årene. Musikkpaviljongen fra 1920-årene står nord for plassen foran bygningens hovedfasade. Omkring bygningen er satt opp flere statuer som monumenter over skuespillere og forfattere. Langs bygningens sydside går Stortingsgaten med alminnelig kvartalsbebyggelse. Her ligger Theaterkaféen fra 1901 i Hotel Continental i naturlig sammenheng med teatret.

Teatrets nærmiljø, Johanne Dybwads plass nordvest for teatret og Studentertunden i nord og øst ble for det meste gravd opp i forbindelse med refundamentering av teatret og anlegg av tunneller for jernbane og T-bane i 1970-80-årene. Parkanlegget omkring teaterbygningen fikk deretter nye utforming tegnet av ark. Lund & Slaatto rundt 1980. Musikkpaviljongen nordøst for teatret ble gjenreist, men dreid i forhold til opprinnelig plassering og det ble anlagt ny friluftsservering mellom musikkpaviljongen og teatret.

To skulpturer har fra første stund fremstått som direkte knyttet til teaterbygningen: Stephan Sindings helfigurframstillinger av Ibsen og Bjørnson som ble satt opp til teatrets åpning i 1899. De ble plassert i hver sin opphøyde runde rabatt, symmetrisk på hver side foran hovedinngangen. Soklene ble utformet som søylene i inngangspartiet og ga et fysisk uttrykk for at her sto teatrets dikteriske bæresøyler som sammen med Holberg også har fått sine navn på fasaden. Stykker av disse tre innledet også bruken av denne nye scenen. I dag er bedene fjernet og skulpturenes sokler noe redusert. Grunneiendommen statuene står på eies av Stasbygg med gnr/bnr 209/354.

Eiendomshistorikk

Grunneiendommen til Nationalteatret AS tilsvarer den grunnbygningen står på. Området rundt eies av staten og forvaltes i 2012 av Statsbygg.

Nationalteatret er oppført i Studentertunden vis-à-vis Universitetet og sto ferdig i 1899. Arbeidskomiteén for Nationalteatret fikk i 1888 Stortingets tillatelse til å oppføre teatret i parken. Allerede i 1877 hadde komiteén bestilt tegninger til et teater på stedet av arkitekt G. A. Bull men uten Stortingets godkjenning av tomten.

Parken Studentertunden var først anlagt som et provisorium omkring 1850 på en tidligere byløgges grunn (Ruseløkken). Løkken var innkjøpt av staten i 1837. Opprinnelig var tomten etter Linstows plan fra 1838 tiltenkt offentlige bygninger i tilknytning til Universitetet på en utvidet Universitetsplass. Navnet Studentertunden fikk parken etter at Universitetet åpnet i 1852.

Verneverdige bygg

Byggnr: 9901925
 GAB nr: 81410631
 Navn: Nationaltheatret
 Oppført: 1891 - 1899

Byggnr: 9903678
 GAB nr:
 Navn: Utomhus
 Oppført: 1894 - 1899

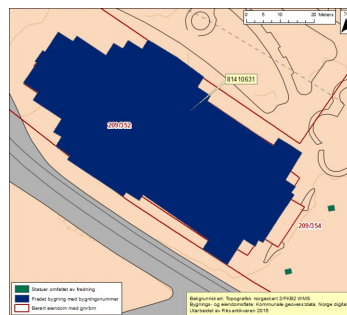

Foto: Wilse, Anders Beer

Oslo Museum

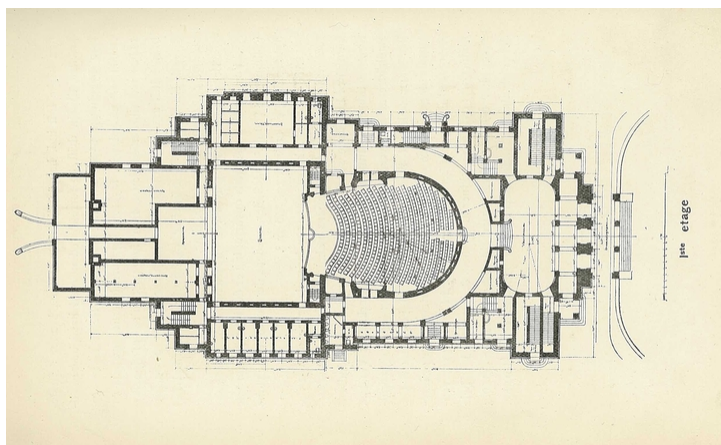

Foto: Wilse, Anders Beer

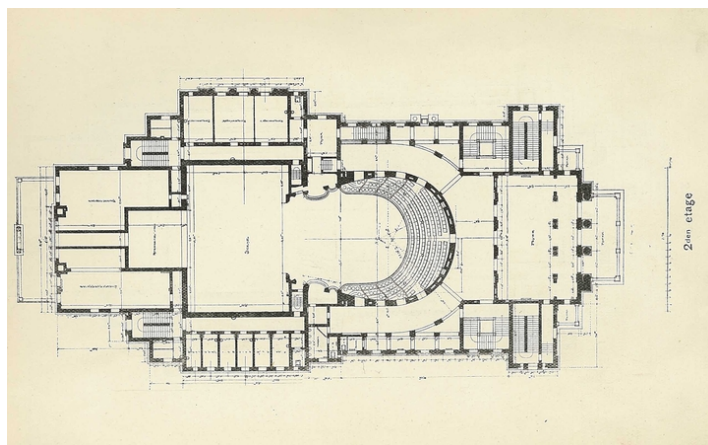
Oslo Museum

Sett fra øst. Foto: Wilse 1907. Opphavsrett: Oslo Museum/DigitaltMuseum.no (Creative Commons).

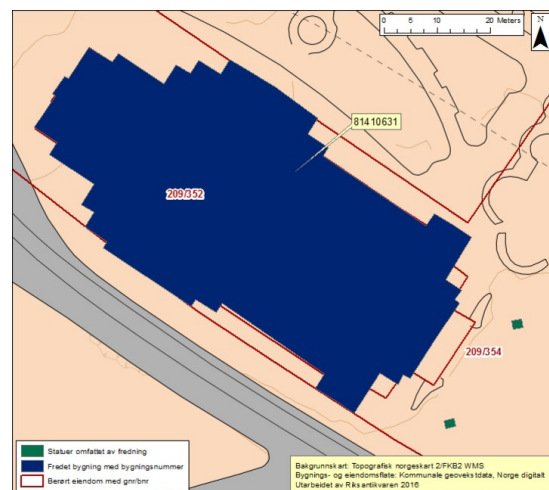
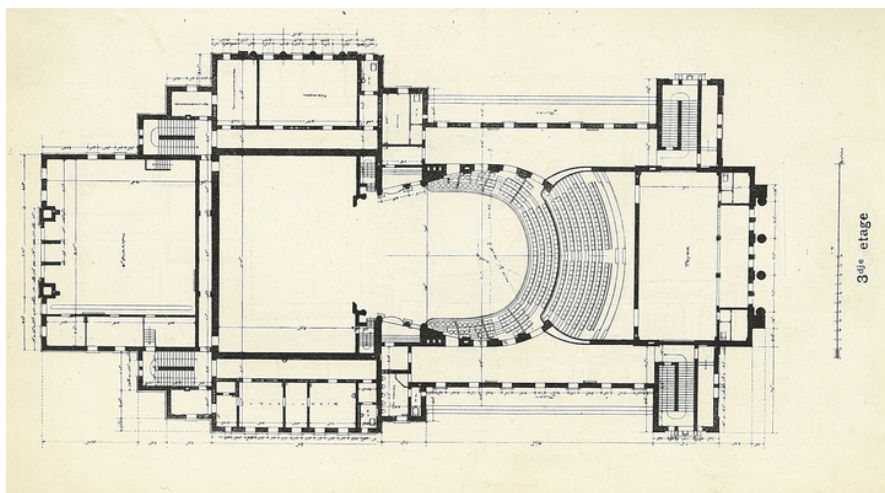
Sett fra nordvest. Foto: Wilse 1932. Opphavsrett: Oslo Museum/DigitaltMuseum.no (Creative Commons).

Opprinnelig plan 1. etasje, 1899.

Opprinnelig plan 2. etasje, 1899.

Opprinnelig plan 3. etasje, 1899. De gamle publikumsplassene "Amphi" med foyer t.h.

Plassen foran teatret med de dikteriske bæresøyler, Ibsen og Bjørnson, og deres monumenter med opprinnelig plassering og høyde. Foto: Væring 1906. Opphavsrett: Oslo Museum/DigitaltMuseum.no (Creative Commons).

Plassen foran teatret. T.v. monument over Johan Halvorsen, teatrets kapellmester. T.h. fundament for friluftsservering. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2012.

Studenterlunden sett mot øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2012.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	Nationaltheatret
GAB nr:	81410631
Gnr/bnr:	209/352
Oppført:	1891 - 1899
Byggherre:	Aksjeselskapet (interessentskapet) "Det nye Theater i Kristiania"
Arkitekt:	Henrik Bull
Opprinnelig funksjon:	Kultur/Sport
Nåværende funksjon:	Kultur/Sport
Bygningsart:	Kino/teater
Regulering:	Regulert: Tomt for offentlig bygning, fredet bygg. Soneplanen for indre Oslo, S-2255, vedtatt 28.07.1977.
Vernestatus:	Vedtaksfredet etter kulturminneloven §15 23.12.1983 Annet vern: Studenterlunden og Johanne Dybwads plass er oppført som verneverdige på Byantikvarens Gule liste

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Nationaltheatret er oppført 1891-1899 etter tegn. av ark. Henrik Bull. Samtiden kalte stiluttrykket "moderne italiensk renessanse". I dag vil man kalle stilen nybarokk. Konstruksjonen var også moderne, det ble benyttet betong og stål. Bygningen er oppført i massiv teglmur forblendet med maskintegl og huggen naturstein. Den står på en betongflate med stålpløker til fjell (tidligere trepløker). Takkonstruksjonene er av stål. Bjelkelagene er betonghvelv, takkonstruksjonene stål.

Lars Utne utførte bygningens faste kunstneriske utsmykning i form av skulptur. I tympanonfeltet over hovedinngangen er skulpturgruppen Sigurd Favnesbanes død i sandstein, flankert av postamenter med allegoriske fremstillinger i bronse av kulturens seier i form av unge gutter som temmer tiger og løve. På langfasadene er bl. a. norske byvåpen og en sittende løve over kongeinnangens bekrøning.

Sammendrag bygningshistorie

Nationaltheatret er oppført 1891-1899 av et aksjeselskap som erstatning for det gamle Christiania Theater på Bankplassen. Arkitekt er Henrik Bull. Samtiden kalte stiluttrykket "moderne italiensk renessanse". I dag vil man kalle det nybarokk. Interiørene ble omtalt som "moderert rokokko" og holder likeledes et høyt arkitektonisk og håndverksmessig nivå.

Teatertypen bygger på en videreføring av barokkens teater som ble vanlig i mange land på 1800-tallet da man opplevde en voldsom vekst i det fremvoksende borgerskapets teaterinteresse. Dette førte til oppføring av nye teatre i de større byene i hele den vestlige verden. Teatertypen kjennetegnes av en langstrakt form med et høyere scenehus med snoreloft i midten. Salongen har hesteskoplan som åpner seg mot scenen og omgis vanligvis av balkonger i en eller flere høyder. Brede omganger danner promenadekorridorer langs salongens utside med publikumsgarderober og adkomst til sal og balkonger.

Publikumsinngangen er i midtaksen, i en mindre tverrfløy som tangerer salongomgangen hvor man stiger inn via en entre til vestibyle der adkomsten dirigeres videre via forskjellige ganger og trapper. I etasjen over vestibylen finner man vanligvis som her en større publikumsfoyer eller restaurant. Skuespillerne fikk vanligvis sine garderober på siden av scenehuset, mens det bak scenen vanligvis var plass for de mange nødvendige verksteder for kulisser og kostymer. Nationaltheatret har vært delt i en dameside for skuespillerne ut mot Stortingsgaten, mens det har vært herreside mot Universitetet.

Teatertypen ble særlig utviklet av arkitektkontoret Atelier Fellner & Helmer i Wien som var virksomme i perioden 1873-1919 og skal ha tegnet hele 48 teatre, operaer og konserthus, først og fremst i Østerrik-Ungarn, men også i mange av nabolandene. De arbeidet i mange av historismens stilarter, men utviklet som spesialister i stor grad både bygningsteknikk og praktiske løsninger. Tallrike katastrofale teaterbranner gjorde det særlig viktig å ta hensyn til brannsikkerhet gjennom konstruksjoner og materialbruk kombinert med forskjellige typer brannsperrer og hele brannvegger. Det ble også lagt stor vekt på rømningsmuligheter med differensierte rømningsveier og trappeanlegg. Denne differensieringen kunne også avspeile sosiale skiller i forhold til tilskuerplassenes varierende kvalitet og de tilhørende trappenes dekorative utstyr.

Bygningens publikumsarealer er godt bevart fra åpningen i 1899, men det har også skjedd en del uheldige restaureringer av interiørene siden 1970-årene.

Etter hvert har mange verksteder flyttet ut. Etter scenehusbrannen i 1980 har en ny sidescene fortrent mange av skuespillergarderobene på damesiden ut bakenfor scenen der det også er blitt areal for en større bascene. Behovet for bak- og sidescene henger sammen med ny praksis og teknikk for scenebilder og sceneskift. Elektrisk lys og stadig nye lyssettingsmetoder er andre forhold som har ført til endringer.

Amfiscenen ble opprettet i 1962 av en tidligere foyer og de dårligste tilskuerplassene lengst opp og bak i salen. Den er siden ombygget. Bygningen ble fredet i 1983.

Kilder historikk, se: L.J. Hvinden-Haug, Nationaltheatret: Forvaltningsplan Bygningshistorisk del, NIKU Rapport Bygninger og omgivelser nr. 25/2008.

Bygningshistorikk

0		Forkortelse brukt nedenfor: RA: Riksantikvarens arkiv.
1877		Interessentskap for et nytt teater i Kristiania opprettet.
1889		Arkitektkonkurranse utlyst.
1891		Ark. Henrik Bulls forslag approbert.
1891	1899	Bygningen oppført.
1905		Magasiner og malersalen flyttet til den da ferdige bygning i Ringgangen 4. Prøvesal opprettet i tidligere malersal. Den tidligere prøvesal i tredje etasje (på herresiden mot Karl Johan) i stedet innrettet til påkleddingsrom for statister og kor.
1912		Lykter ved hovedinngang utvendig, H. Bull.
1917		Dreiescene innrettet. Gave fra skipsreder Louis Hannevig. Scenegulvet gjort horisontalt.
1925		Platebeslått tidligere silketapetfelter i foyer. Malt.
1934		Lysreklame i neonrør rundt scenehusets kuppel; for Medina sigaretter. Tegnet av H. Bull.
1943		Brann som ødela kuppelens lanternin.
1947		Gelender i vestibylene. H. Bull.
1948		Ominnredning av skuespillergarderober på herresiden, kontorer, alt i 3. etasje. H. Bull. Utført og byggemeldt 1948?
1948		Administrasjonen 3.et.: brytes ut åpning i korridorvegg til skranker, korridor ventenrom (skranker siden fjernet og en del av åpning bygget igjen). To nye tverrvegger med dører. En vegg flyttes. Ny pilar hul med ventilasjon for garderobene som da lå i to etasjer under., H. Bull.
1948		Utbedring etter brann. Ny lanternin etter Bulls egen tegn. som rekonstruksjon av den originale.
1949		Amfifoyer omgjort til prøvesal?
1951		Diverse forandring Malersal og snekkerverksted må legges til bygningen. Diverse omrokkeringer av funksjoner. Ny brann sikker dør til trapp. Overlys til malersal. To halvsirkelformede vinduer brytes ut i sideveggene i midtrisalitten mot universitetet.
1952		Nytt filmrom bakerst i Amfi.
1953		Ny fyrkjele i kjeller og ny pipe oppført. Den gamle som ble revet var av pusset tegl med kraftige trekninger.
1956		WC i 1., 2. og 3. etasje. Ombygging og utvidelse av eldre WC-rom.
1958		4 dusjrom innredet til personal. Avdelt tre WC-rom på damesiden av scenen, samt et i snekkerverksted.
1962		Amfiscenen opprettet, øverste amfi mot salongen avdelt til birom for den nye scenen. Blendet mot salongen.
1963		Ombygging billettkontorer i vestibyle. Innrettet i ytterste vestibyle og to innganger til denne blendet. Revet vegger til tidligere billettkontorer mot publikumskorridor og innlemmet arealet i garderobene. Lukene omgjort til nisjer senere.
1963		WC for publikum mot Stortingsgaten 1. etasje ombygget. Nytt WC loft østhjørne ved systuen. Innrettet til spiserom og garderobe samt to WC for skuespillere i annen etasje mot Stortingsgaten der det opprinnelig var snekkerverksted.
1963		Vinduer skiftet enkelte steder? Nytt glass i vinduene mot Stortingsgaten etc. dekorert med sandblåst mønster?
1967		Nytt stavparkett lagt i foyeren, over den gamle.
1968		Teatersalong forandringer: Kontrollrom lyanlegg bakerst i parkett. Forsceneheis i orkestergraven. Ombygging av gulvet i salongen. Utstøpt plate over orkestergrav. De utvendige luftinntakene på begge sider av bygningens første etasje fjernet? Ristene var dekorativt utformet i smijern (eller bronse).
1969		Publikumsgarderober ombygget til selvbetjening. Alle WC ombygget og nyinnredet i 1., 2. og 3. et. For skuespillerne i kjeller og 3. et. I 2. et. kjøkken ved foyer nyinnredet i forbindelse med tiltrapp. Rekonstruksjon av publikumsfoyer (skjedde først 1974?). Ombygging av tak over systue i 4. et. (og utvidelse av vinduene?). Terrassene og altanen foran foyeren utbedret, tettet og belagt med sementheller, nye plater over balustradene. I 3. et.: til 2. balkong blendet dører til salongen og konferanserom innredet i publikumskorridor. Ny dør til scenedel. Skuespillergarderober innredet i 4. etasje der kantinen er i 2008. I 1. et. WC innredet i styreløssens forværelse, to gjenmurte dører, ny trapp og ny gjennomgang til scenedel. WC og ny dør til scenedel under kongefoyeren. I 2. et. nye dører til scenedel. Vegger til tidl. billettrom revet og gulvet hevet i nivå med garderobene.
		Forsceneheiser, ombygget orkestergrav, lyskontrollrom i salongen, publikumsgarderobe endret, nye WC, modernisering systue, administrasjonslokalene ombygget.
1972	1973	Ny fundamentering: stålpløying til fjell pga. endret grunnvannstand og råtnende trepøling i forbindelse med NSBs gravearbeider nord for bygningen.
1973		Ny personalinngang til kjelleren som ble innrettet til diverse funksjoner (tidl. innrettet kantine og kjøkken her). Eldre kjellerinngang lukket og utgang fra 1. etasje ombygget til kjellernedgang. Underscenen ombygget.
1974	1976	Restaurering av vestibyle, foyer, trapperom og salong.
1975		WC ved skuespillerfoyer ombygget. Åpning i vegg mot korridor.
1978		Utvendig belysning basert på Bulls design fra 1912 (Lund & Slaatto).
1979		Innrettet kontorer i annen balkongs korridorarealer i 3. etasje og 4. etasje. Heis til amfiscenen, nordøstre trapperom ombygget. Takkonstruksjoner delvis erstattet og fornyet over tilskuerdelen. Takomlegging deler av tak, over publikumsdel. Vegg mellom amfiscenen og lager revet. Balkong over porte-cochère utbedret, dekket over med asfalt og membran. Do. sidebalkongene og altaner i tredje etasje. Fliser. Heis til amfi (iflg. R 1980?), ombygging av trapperom nordøst til dette formål. Amfiscenen ombygd (ark. Grimsgaard og Øien). Areal og plasser mer enn fordoblet. Innviet 1.9.1980. Kostymelager innrettet over sceneåpningen i salongen. Fjerde etasje korridor med overlys og kontorer med overlys. Kantine med kjøkken. Ny vegg mellom amfi og salong. Tekn. rom i kuppel.
1980		Brann, hele hovedscenehuset skadet.
1983	1985	Taktekking, Salong: ny lysløsje 2. balkong, ombygging av bakre del salonggulv, ombygging av inngangsforhold 1. balkong for rullestolbrukere, innredning av toalett for disse, skjult elektrisk anlegg, ombygging hovedscenehus med etablering av sidescene og utvidet baksene, helt nytt snorloft innredet, nye jerntepper, nye gallerier med heis i scenehus, nytt scenegulv med løftebord til underscene, underscene med nytt gulv og vegger, nytt sceneteknisk utstyr: bl.a. elektronisk styrte teppetrek, baksenen nye konstruksjoner til prøvesal over, senket gulv til hovedscenenivå, skuespillergarderober (Lund & Slaatto). Nye garderobestativer, nye stolerader (Bjørn A. Larsen & Ødegaard 1982). Sikring: Hovedtårnet rundt scenerommet strekkbånd i veggene omkring hele, forsterkningsramme av betong rundt sceneåpningen. Takdragerne i bakbygningen understøttet til fundament. Diverse mindre sikringsarbeider i fasadene og i forb. med omb. forøvrig. Konstruksjoner: store åpninger mot hovedscenen fra sidescenen og baksenen opprettet. Kassedragere på stålsøyler. I baksenen ble alle gamle teglvegger revet innenfor ytterveggene. Gulvet nytt betongdekke. Varmeanlegget fullstendig skiftet. Ny varmesentral i kjeller under økonomigården. Basert på varmtvann (tidl. vanddamp). Gjelder også ventilasjonsaggregatene. Baksceens garderobe etc. er oppvarmet elektrisk. Brann/sprinkleranlegg med sentral i kjellerkorridor. Ventilasjonsaggregater med nye motorer, ventilasjonsluft fra gulvnivå i salong. I kuppel beholdt man eksisterende ventilasjonsaggregat. El.: Egen transformatorstasjon for bygningen. Nytt el. anlegg bortsett fra i hovedscene?

1983	1985	Antikvariske arbeider: Salongens plafondmalerier av Eivind Nielsen rensset av Limseth 1984, sjablonmaleriene i 1. og 2. etasjes publikumskorridorer rekonstruert (med malerrull på glasfiberstrié). Sjablonene i salongen rekonstruert etter første lag (et ell. to lag over). bunnfargen ikke helt korrekt slik angitt på fargeprøve iflg. Dammann. Oppmalt med malerrulle. Kongelosjens veggshabloner annerledes enn nå avkalkering i RA atelier-arkiv. Også sjablon i hulkil i losjen. Ellers oppmalt salongen i originale farger. Scenebuen oppmalt på ny mot RAs anbef. (størt sett, det bør defineres hva som er evt. opprinnelige flater). Det lysegrønne silkedamasketpetet i foyeren fra 1974 ant. erstattet av nytt i silkebrokade men i feil farge (lys gult). Oppstemplet forskjøvede partier av himling i sydøstre trapperom. Ytre vestibyle malt i okerfarger uten antikvarisk holdepunkt (jfr. rapport RA 1975 og NIKU 1999).
1983		Fredning.
1992	1993	Branntekniske foranstaltninger gjennomført. De originale dører til salong fra korridoren brannsikret. Brannsikret glass (dekorert sandblåst og etset) og fyllinger sikret samt selvlukkende mekanisme. FS 30 (røyktette).
1994		Dreiescene gjenopprettet, gave fra Hafslund Nycomed.
1995		Reklametavler. Arkitekt: Lund & Hagem. Belyste glasstavler, og bannere på vegg (tillatt max. 15 % av årets dager).
1997		Adresseendring fra Stortingsgaten 15 til Johanne Dybwads plass 1.
1999		Ombygging av amfiscenen. Amfibaren opprettet av diverse kontorer i tredje etasje som tidligere var korridorareal for 2. balkong. En ny brannsikker dør utført i eik som kopi av eldre dør inn til administrasjonen.
2004		Ny taktekkning over Amfiscenens arealer; tak fra kuppel mot øst.
2007		Speilglassrute innvendig i foyer skiftet til herdet glass etter ulykke.
2008		Branntekniske forbedringer: Sprinkling av Amfiscene, Malersal, underscene og 120 skille.
2009		Oppussing av trapp til Kongelosjen.
2010		Nytt snorloft på Hovedscenen.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare er å bevare de arkitektoniske og kulturhistoriske verdiene i Norges best bevarte teaterbygning fra 1800-tallet. Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljering så som fasadeløsning, opprinnelig eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formålet med fredningen av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
Begrunnelse:	Bygningen er Norges mest representative teaterbygning av en tidstypisk nybarokk og internasjonal teatertype. Den er meget påkostet og godt bevart, også i internasjonal sammenheng.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner, tekniske installasjoner m.v. er fredet som del av interiøret. Fredningsvedtaket av 23.12.1983 omfatter hele bygningen. Sårbarhetsanalyser for interiørene har vært utarbeidet i 2008 i forbindelse med forvaltningsplan og i 2011 før rehabilitering. De viser store verneverdier i det meste av publikumsdelen og forøvrig i en del skuespillergarderober og noen trapperom i produksjonsdelen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom for publikum

Beskrivelse: Vegg og himling (hvelvet) pusset og malt, veggens deler med grønn stukkarmarmor. Omfattende stukkarbeider dels forgyllt, dels malt. Plafondmaleri av dekorasjonsmaler Th. L. Wilberg. Trappeløp og brystning av hvit norsk marmor. Gulv marmorfliser, sorte, hvite og rosa lagt i mønster. Utskærne polerte eikedører. Opprinnelig elektrisk armatur utformet som marmorurner med ornamenter og buketter av forgyllt bronse.

Interiørnr:

Interiørnavn: Salong
Beskrivelse: Ellipseformet plan, hvelvet himling. Vegger, balkongfronter og himling pusset og malt. Omfattende stukkdekor, forgyllt eller malt. Plafondmalerier i himling samt supraporter. Stukkarmorsøyler. Skulptur utformet i hvit sement av Lars Utne omkring og over losjene. Veggene sjablongmalte; gull ornamenter på rød bunn. Forgyllte og malte søyler av jern. Utskærne polerte eikedører med glass med etset/sandblåst dekor. Original elektrisk armatur med opaliserende glasskupper. Portier i losjene.

Interiørnr:

Interiørnavn: Foyer
Beskrivelse: Vegger og himling (hvelvet) pusset og malt med omfattende stukkornamentikk, til dels forgyllt. Fire skulpturer (karyatider/atlanter) i hvit sement(?) av Lars Utne. Tre plafondmalerier av Chr. Skredsvig. Arkade med koblete hvite marmorsøyler. Utskærne og polerte eikedører med glass. Tre dører til balkong. Stort speilglassfelt mot korridoren erstattet av sikkerhetsglass. Speil. Den originale eikeparketten i foyeren ligger under den nåværende. Veggfeltene trukket med hvit brokade (1980-tallet?). Opprinnelig grønn silkebrokade. Opprinnelig inventar og serveringsdisker malt i hvitt og gull (nå rød ulldamask, tidligere rød silkebrokade). Opprinnelig elektrisk armatur, to prismelysekroner og fire ampler. Diverse skulptur opprinnelig oppstilt i rommet, bl. a. en byste av Ludvig Holberg (av M. Skeibrok).

Interiørnr:

Interiørnavn: Vestibyle
Beskrivelse: Ellipseformet plan, hvelvet himling. Vegger grønn stukkarmarmor, himling pusset og malt. Omfattende stukkarbeider til dels av Lars Utne. Tidligere malt, nå forgyllt. Terrazzogulv innlagt med mosaikk, meget forseggjort mangefarget. Utskærne polerte eikedører. Opprinnelig elektrisk armatur. Opprinnelige eikebenker står nå i skuespillerresepsjonen i kjelleren.

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom opprinnelig for publikum (avstengt)

Beskrivelse: Granitt trappeløp. Vegger og himling pusset og malt. trekninger langs himlingen. Avsatser med terrazzo innlagt med mosaikk.

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom for skuespillere

Beskrivelse: Granitt trappeløp. Vegger og himling pusset og malt. trekninger langs himlingen. Avsatser med terrazzo innlagt med mosaikk.

Interiørnr:

Interiørnavn: Kongens WC og garderobe

Beskrivelse: Vegger og himlinger pusset og malt med trekninger. I WC opprinnelige fliser på gulv og vegg (mannshøyde med blå trykket dekor stiliserte nelliker; profillfliser, brune mot gulv, og blå øverst). På gulv fliser i geometrisk rustikk mosaikkimitasjon hvitt og lys blått).

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom for skuespillere

Beskrivelse: Granitt trappeløp. Vegger og himling pusset og malt. trekninger langs himlingen. Avsatser med terrazzo innlagt med mosaikk.

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom tidligere for amfiscenen

Beskrivelse: Granitt trappeløp. Vegger og himling pusset og malt. trekninger langs himlingen. Avsatser med terrazzo innlagt med mosaikk.

Interiørnr:

Interiørnavn: Korridorer skuespillere

Beskrivelse: Vegger og himling pusset og malt med trekninger, malte dører.

Interiørnr:

Interiørnavn: Kongetrappen

Beskrivelse: Vegg og himling pusset og malt, veggens deler med gul stukkarmor. Omfattende stukkarbeider deler forgyllt, deler malt. Brystning av forgyllt smijern mot publikumskorridor. Trappeløp av hvit marmor. Speil. Utskårne polerte eikedører. Opprinnelig elektrisk armatur.

Interiørnr:

Interiørnavn: Skuespillerfoyer

Beskrivelse: Vegger og himling pusset og malt samt tapetsert. Omfattende stukkdekor, deler forgyllt, deler malt. Supraporter på lerret med motiver fra gamle Christiania Teather som ble revet 1899 (malt av Gudmund Stenersen). Veggfelter med silkeimiterende hvit tapet, visstnok opprinnelig rød silkebrokade. Dørene malt. Opprinnelig elektrisk armatur. Opprinnelig sortbeiset inventar (visstnok ibenholt), antagelig senere komplettert med samme type inventar fra teatersjefens kontor.

BYGNING 9901925 Nationaltheatret

Kompleks 9900189 Nationaltheatret

Interiørnr:

Interiørnavn: Ytre vestibyle

Beskrivelse: Vegger og himling pusset og malt.

Trekninger, kappehvelvet himling. Ikke opprinnelige farger (opprinnelig lys grønne vegger).

terrazzogulv innlagt med mosaikk. Opprinnelig elektrisk armatur. Dører med glass av polert utskåret eik. Nyere billettluker.

Interiørnr:

Interiørnavn: Trapperom for publikum

Beskrivelse: Vegg og himling (hvelvet) pusset og malt, veggen dels med grønn stukkumarmor.

Omfattende stukkarbeider dels forgylt, dels malt.

Plafondmaleri av dekorasjonsmaler Th. L. Wilberg. Trappeløp og brystning av hvit norsk marmor. Gulv marmorfliser, sorte, hvite og rosa lagt i mønster. Utskårne polerte eikedører. Fontene med springvann av malt blikk naturalistisk utformet som en vannlilje(?). Opprinnelig elektrisk armatur utformet som marmorurner med ornamenter og buketter av forgylt bronse.

Interiørnr:

Interiørnavn: Korridorer publikum

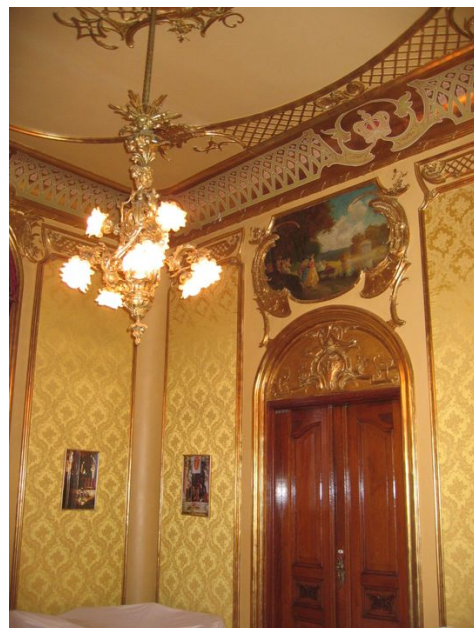
Beskrivelse: Vegger og himling pusset og malt med trekninger. Veggfeltene sjablomgult. Gulvene var lagt med brun linoleum før de røde teppene ble lagt på 1970-tallet. Opprinnelig elektrisk armatur. Til dels opprinnelig inventar.

Interiørnr:

Interiørnavn: Kongefoye

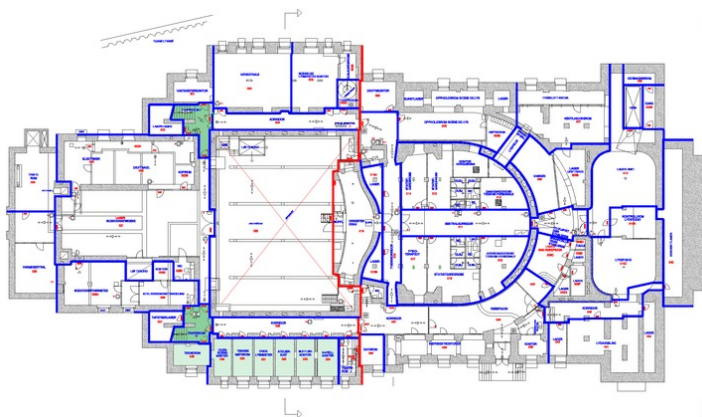
Beskrivelse: Vegg og himling pusset og malt, veggen felter med gul silkedamask. Opprinnelig gul silkebrokade fremdeles på plass i 1983, men siden fjernet. Omfattende stukkarbeider dels forgylt, dels malt. Utskårne polerte eikedører med supraporter malt av dekorasjonsmaler Th. L. Wilberg. Opprinnelig elektrisk armatur. Til dels opprinnelig inventar trukket med nyere rød silkedamask her og i selve kongelosjen.

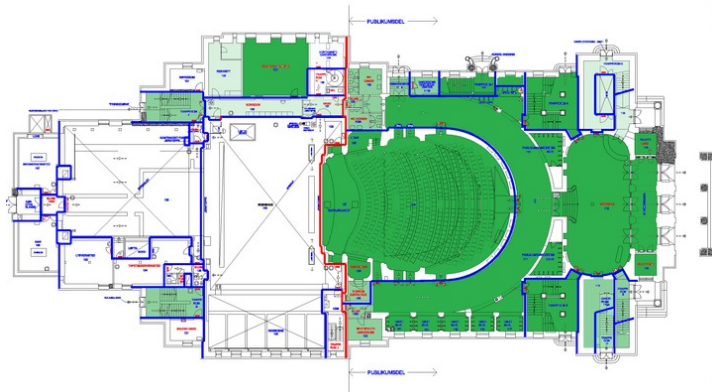
Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2012.

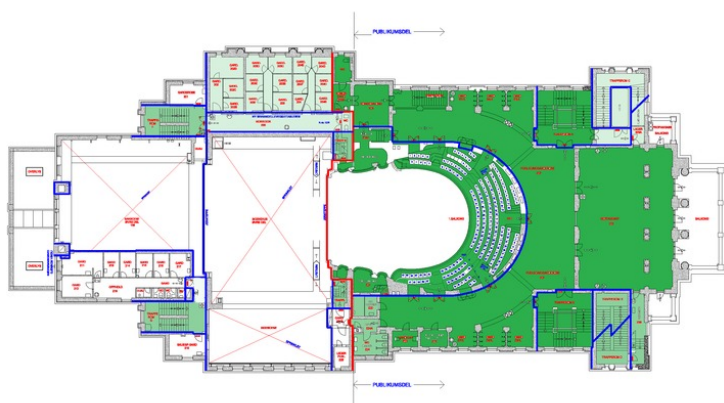
Sett fra øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2012.

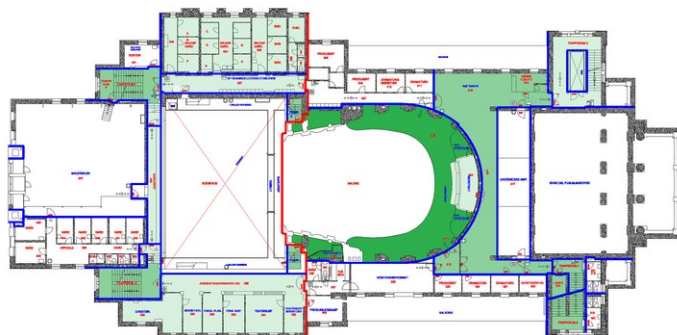
Plan kjeller. Sårbarhet: Mørk grønn: meget stor. Mellomgrønn: stor. Lys grønn: middels. (Røde og blå streker markerer brannskiller). Opphavsrett: NIKU rapport 25/2008.

Plan 1. etg. Sårbarhet: Mørk grønn: meget stor. Mellomgrønn: stor. Lys grønn: middels. (Røde og blå streker markerer brannskiller). Opphavsrett: NIKU rapport 25/2008.

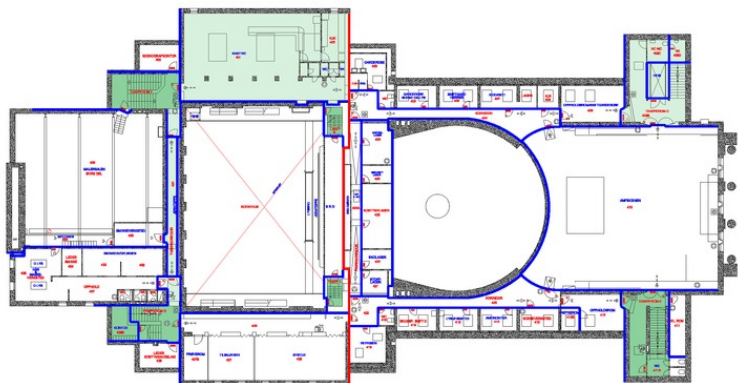
Plan 2. etg. Sårbarhet: Mørk grønn: meget stor. Mellomgrønn: stor. Lys grønn: middels. (Røde og blå streker markerer brannskiller). Opphavsrett: NIKU rapport 25/2008.

Plan 3. etg. Sårbarhet: Mørk grønn: meget stor. Mellomgrønn: stor. Lys grønn: middels. (Røde og blå streker markerer brannskiller). Malersalen t.v., øvre del av publikumsfoyer t.h. Opphavsrett: NIKU rapport 25/2008.

BYGNING 9901925 Nationaltheatret

Kompleks 9900189 Nationaltheatret

Plan 4. etg. Sårbarhet: Mørk grønn: meget stor. Mellomgrønn: stor. Lys grønn: middels. (Røde og blå streker markerer brannskiller). Amfiscenen t.h.

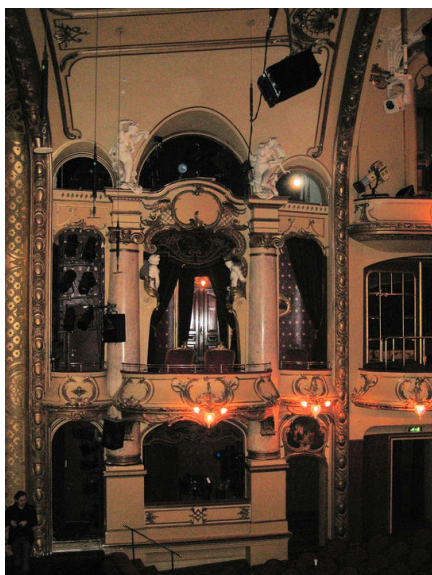
Fasade langs Stortingsgaten med personalinngang i underetasjen. Foto: NIKU 2008.

Kongeportalen på nordsiden. Foto: NIKU 2008.

Foto: NIKU 2008.

Kongelosjen. Foto: L.J. Hvinden Haug, NIKU 2008.

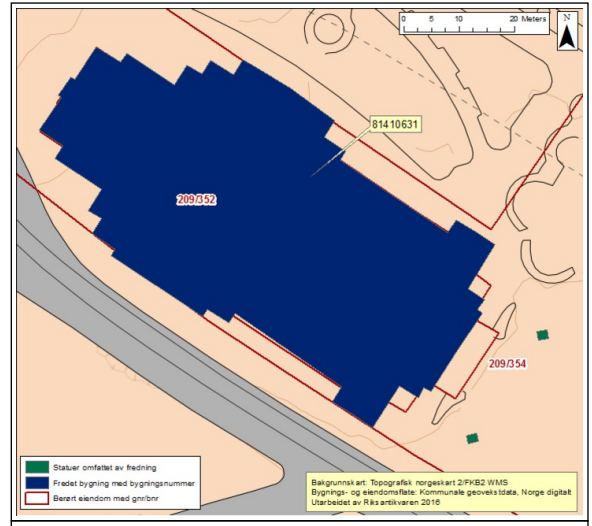
Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2012.

BYGNING 9903678 Utomhus

Kompleks 9900189 Nationaltheatret

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat: Nationaltheatret
GAB nr:
Gnr/bnr: 209/354
Oppført: 1894 - 1899
Byggherre:
Arkitekt: Stephan Sinding
Opprinnelig funksjon:
Nåværende funksjon:
Bygningsart:
Regulering: Regulert: Området omfattes av to reguleringer: S- 3618: Byggeområde for off.bygn. (teater under terrengnivå) og Friområde (plass park).
Vernestatus:

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Granittsøyler med statuer av Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørnson i bronse. Skulpturene stod opprinnelig på en høyere og opphøyd sokkel i et sirkelformet bed, noe lengre fremme på plassen foran teaterbygningen.

Sammendrag bygningshistorie

Statuene ble laget i tidsrommet 1894-1899 av Stephan Sinding og ble gitt i gave til teaterets åpning i 1899 av Axel Heiberg.

Vern

Formål: Formålet med fredningen av de to granittsøklene på plassen foran hovedinngangen til Nationaltheatret er å bevare helheten i anlegget hvor soklenes utforming gjentas i teaterbyggets søyler.

Begrunnelse: Søylen var opprinnelig høyere og fremsto som inngangspartiets søyler. De to statuene med søyler fremstår i dag som to dikteriske bæresøyler for teateret. Den symbolske virkning var tydeligere tidligere da søylene var høyere og plassert lenger fremme på plassen i hvert sitt sirkelbed.

Statuene av Bjørnstjerne Bjørnson og Henrik Ibsen er begge i bronse på granittsokkel. De er utført av Stephan Sinding 1894-1899 og gitt i gave av Axel Heiberg til teatrets åpning i 1899.

Omfang: Omfanget av fredningen er de to søylene i granitt.

Vernekategori: Verneklasse 1, fredning

Bjørnstjerne Bjørnson skulpturert av Stephan Sinding 1894-1899 Foto: J. Chr. Eldal Ophavsrett: NIKU 2012

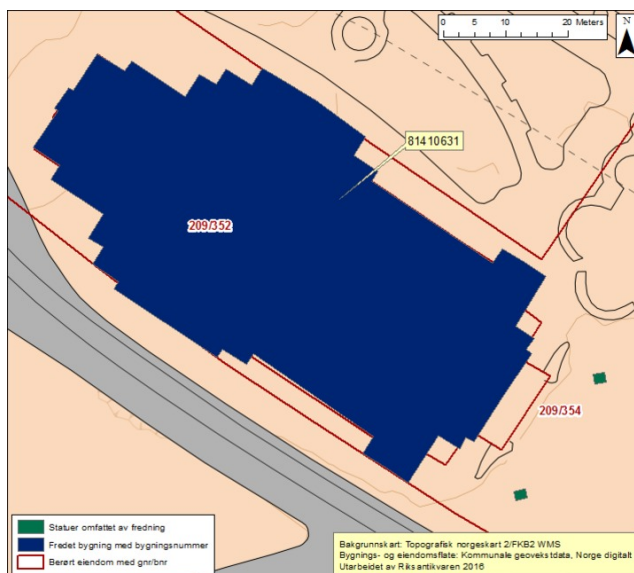
Photo: Væring, Olaf Martin Peder

Oslo Museum

Plassen foran teatret med søylene på sin opprinnelige plassering.

BYGNING 9903678 Utomhus

Kompleks 9900189 Nationaltheatret

Henrik Ibsen spulpturert av Stephan Sinding 1894-1899
Foto: J. Chr. Eldal Opphavsrett: NIKU 2012